

Pázmány, a jezsuita lelkesítő eredeti gondolkodó

A Szabó Ferenc: Krisztus és Egyháza Pázmány Péter életművében, L'Harmattan Kiadó, Jezsuita Könyvek, Isten és Tudomány sorozat 1., 2012.

Április 18-án mutatták be a jezsuiták budapesti Párbeszéd Házában P. Szabó Ferenc jezsuita Krisztus és Egyháza Pázmány Péter életművében című új monográfiáját. Hargittay Emil egyetemi tanár, a Pázmány-kutatás egyik jeles képviselője irodalomtörténeti szempontból méltatta Szabó Ferenc Pázmány-kutatását és a most megjelent hézagpótló művet; Török Csaba teológusprofesszor pedig elsősorban Pázmány teológiájának jelentőségére és időszerűségére világított rá, amelyet a kutatás mindaddig méltatlanul elhanyagolt, hangsúlyozva Szabó Ferenc monográfiájának úttörő jellegét a magyar teológiatörténetben.

A jezsuita teológus Szabó Ferenc legújabb Pázmány-monográfiája nem pusztán egy újabb munkával növeli a Pázmányról szóló művek szép számú sorát. Már előző, 1990-ben megjelent, *A teológus Pázmány* című monográfiáját, a grazi latin egyetemi előadások, a *Theologia scholastica* elemzéseit, így méltatta *Vigilia*-beli recenziójában Bitskey István Pázmány-kutató (1990/10.): „Szabó Ferenc a Pázmány-irodalomban a szó legszorosabb értelmében hézagpótló művet írt, a teológus Pázmányról ilyen mélységben s ennyire átfogó ígérennyel még senki sem értekezett...”

Ugyanez mondható el erről a műről is, amely Pázmány Péter *krisztológiáját és egyháztanát* mutatja be, és helyezi el kora skolasztikus és protestáns teológiai gondolkodásában, egyszersmind az újkori teológia fejlődésében.

A munka legfőbb újdonsága, hogy most már nemcsak a grazi latin kurzusokat, Szent Tamás *Summája* egyes kérdéseinek magyarozatait dolgozza fel, a hitelemzést és a kegyelemvitát állítva középpontba, hanem Pázmány összes latin és magyar nyelvű művét számba veszi. A jó száz évvel ezelőtt hét kötetben kiadott magyar *Összes Munkák* eszmetörténeti és irodalomtörténeti feldolgozása jelentős előrehaladást mutat, de Pázmány teológi-

ájára, a katolikus megújulásban oly nagy szerepet játszó Kalauznak és a *Prédikációknak teológiájára* kevés figyelmet fordítottak. A szintén jezsuita Öry Miklós és egy ideig munkatársa, Szabó Ferenc tanulmányait leszámítva, a hazai kutatás Pázmány krisztológiáját meglehetősen homályban hagyta.

Szabó Ferenc most összegzi és jelentősen kiegészíti az 1984-ben elhunyt Öry Miklós egyháztani dolgozatait is. A hatalmas magyar és külföldi szakirodalmat felvonultató monográfia újabb szempontok szerint mutatja be Pázmány kapcsolatát korának jeles teológusaival; első mestere, Bellarmino bíboros egyháztanával és a spanyol jezsuita Francisco Suárez krisztológiájával, a hasonlóságok mellett kiemelve Pázmány viszonylagos eredetiségét. Pázmány a Szentírást, az egyházatyákat és Szent Tamást, illetve a Trentói zsinat tanítását követi, de nézete Krisztus abszolút primátusáról, a megtestesülés cél-okáról előre is mutat, például a 20. századi jezsuita gondolkodó, Teilhard de Chardin víziójáig.

Szabó Ferenc tehát Pázmány Pétert jó értelemben vett „eklektikus teológus”-ként, de eredeti gondolkodóként is méltatja. Kitekintésében rávilágít arra is, mennyire időszerűek – még a II. Vatikáni zsinat után is – „az ökumenikus teológiában és az Egyházban” egyes általa vitatott, máig meg nem oldott kérdések, például a *Sola Scriptura* elve (a Szentírás és a Szent Hagymány viszonya) és a megigazulás tana.

A tudós teológus, a vitairatok és prédikációk mestere, az egyházszervező és egyházpolitikus Pázmány Péter azonban mindenekelett a jezsuita lelkesítőgtől áthatott, mélyen hívő pap, akinek műveiben élete végéig – Szabó Ferenc szavaival szólva – „ugyanaz a csodálatos szeretet jut kifejezésre Jézus Krisztus misztériuma, egyedülálló személye iránt”.

Pázmány mély lelkesítésének bizonyosságai *Imádásos könyve*, prédikációi, valamint a grazi *De incarnatione Verbi* traktátusa elején szereplő páratlan szépségű *Krisztus-himnusz*. Ennek ihletett for-

dításakor a teológus Szabó Ferenc helyét néhány oldal erejéig a költő Szabó Ferencnek engedi át. Az *Amor Sanctus* himnuszainak ujjongó Jézus-szerelme szólal meg számtalan szentírási képpel: „[Krisztusban...] az isteni természet valamennyi tökéletessége mint valami tükörben tündöklő, így nem hiába nevezi az Úr Krisztust a Szentírás Isten Arcának. Amint ugyanis az embert arcáról, úgy Istent az Úr Krisztusról ismerjük fel. [...] fölragyog nekünk Isten dicsőségének ismerete Jézus Krisztus arcán, hogy földetlen arccal mintegy tükörben szemléljük az Úr dicsőségét. [...] Ahogy a jegyes az Énekek Énekében mondja: feje nem tűzzel tisztított vagy mesterseggel fényesített, hanem természetes tisztaságában tündöklő színarany. Krisztus Feje ugyanis Isten (1Kor 11, 3). Szemei tisztán tündöklők, mint Hesbon tavainak vizei, átlátják a mindenséget, a dolgokról

pontos tudást szereznek. Fejének haja, mint pálmakoszorú a koronája, fekete, mint a holló. [...] Orcái mint balzsamagyak; ajkai liliomok, finom mirhától csepegnek. Mert arca maga is tükörképe a becsületességnek és az erénynek, szavai gyógyítanak, édes illatot árasztanak. Hasa zafirokkal ékesített elefántcsont, tiszta minden tilos vágtyól, minden indulatát az értelem ellenőrzi, a legszebb erényekkel, mint zafirokkal ékesítve tündökölnék. [...] – [Krisztus] mint cél-ok első volt Isten szándékában, és minden érte teremtetett a mennyben és a földön. [...] Amint mindaz, ami a fában van, nem önmagáért, hanem a gyümölcsért és a sarjért mint célért van, úgy minden Názáreti Jézusunkért, Jessze sarja virágáért van; miként a folyók a tengerbe ömlenek, minden Beléje torkollik...”

